

Original Research Article

The Guideline of Comparative Judgement on Human Killing and Offence under Thai Law

แนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดการฆ่ามนุษย์

ในพระวินัยปิฎกกับความผิดตามหลักกฎหมายไทย

Phrakhru Withanudomkit Chatchai Jongjetdee^{1*}, & Viroj Koomkrong²

พระครูวิธานอุดมกิจ เจตนาสุโก จงเจตตี^{1*}, & วิโรจน์ คุ่มครอง²

ARTICLE INFO

Name of Author &
Corresponding Author: *

1. Phrakhru Withanudomkit
Chatchai Jongjetdee*

พระครูวิธานอุดมกิจ เจตนาสุโก จงเจตตี
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Email: dangwatyang01@gmail.com

2. Viroj Koomkrong

วิโรจน์ คุ่มครอง
Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Email: koom-krong9@hotmail.com

คำสำคัญ:

การฆ่ามนุษย์, อาบัติปาราชิก, พระวินัยปิฎก,
การวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบ, HT Model

Keywords:

Homicide, Pārājika Offense, Vinaya Piṭaka,
Comparative Legal Analysis, HT Model

Article history:

Received: 08/08/2025

Revised: 10/09/2025

Accepted: 02/11/2025

Available online: 13/02/2026

How to Cite:

Jongjetdee, P. & Koomkrong, V. (2026).
The Guideline of Comparative Judgement
on Human Killing and Offence under Thai
Law. *Journal Dhamma for Life*, 32(2),
25-36.

ABSTRACT

This research article aims to (1) to examine the principles and substantive provisions concerning the offense of killing a human being under the Vinaya Piṭaka; (2) to study the relevant provisions of Thai law relating to the offense of homicide; and (3) to propose a comparative framework for adjudicating homicide offenses between the Vinaya Piṭaka and Thai law. This research employs a qualitative documentary research methodology, drawing upon sources including the Tipiṭaka, its commentaries, statutory provisions namely Sections 288 and 289 of the Thai Criminal Code, and Section 44 of the Sangha Act B.E. 2505 (1962), as amended by the Sangha Act (No. 2) B.E. 2535 (1992) as well as related academic works. The collected data were analyzed and synthesized through content analysis and principled interpretation, and the findings are presented descriptively.

The findings reveal that Pārājika Rule No. 3 of the Vinaya Piṭaka stipulates that intentionally depriving a human being of life or seeking means to cause a person's death constitutes the gravest offense, resulting in immediate and irreversible expulsion from the monastic order. The offense includes specific constituent elements and seven exceptions, such as insanity. In contrast, Section 288 of the Thai Criminal Code prescribes penalties of death, life imprisonment, or imprisonment for a term of fifteen to twenty years for homicide, while Section 289 provides aggravated circumstances punishable by death. Furthermore, Section 44 of the Sangha Act prescribes imprisonment not exceeding one year for a person who, having committed a pārājika offense, re-enters the monkhood while concealing the disqualifying

fact. The comparative analysis indicates that both legal systems fundamentally aim to protect the value of human life. The Vinaya emphasizes the purity and integrity of the monastic status, whereas secular law focuses on maintaining public order and social justice. Although differing in form and purpose, the severity of sanctions in both systems reflects a comparable degree of gravity. In this regard, the researcher has developed an integrated body of knowledge in the form of the “HT Model” to systematically explain the comparative adjudicative framework, contributing to further studies in Buddhist legal philosophy and jurisprudence.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาหลักการและสาระเกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ตามพระวินัยปิฎก (2) เพื่อศึกษาหลักกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานฆ่ามนุษย์ และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบฐานความผิดเกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ระหว่างพระวินัยปิฎกกับกฎหมายไทย การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตัวบทกฎหมาย ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 และ 289 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 44 รวมทั้งเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงหลักการ ก่อนเรียบเรียงผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า อาบัติปาราชิกข้อ 3 ในพระวินัยปิฎกกำหนดให้การจงใจพรากชีวิตมนุษย์หรือแสวงหาวิธีการเพื่อให้มนุษย์ถึงแก่ความตาย เป็นความผิดร้ายแรงสูงสุด ส่งผลให้ภิกษุขาดจากความเป็นภิกษุทันที โดยมีเงื่อนไของค์ประกอบความผิดและข้อยกเว้น 7 ประการ เช่น ภาวะวิกลจริต เป็นต้น ขณะที่กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 กำหนดโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 15 ถึง 20 ปี และมาตรา 289 บัญญัติเหตุฉกรรจ์ที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 44 กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี สำหรับผู้ที่ต้องอาบัติปาราชิกแล้วกลับมาบวชโดยปกปิดข้อเท็จจริง การวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบพบว่า ทั้งสองระบบกฎหมายต่างมุ่งคุ้มครองคุณค่าชีวิตมนุษย์เป็นหลัก โดยพระวินัยเน้นสถานะความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ ส่วนกฎหมายบ้านเมืองเน้นความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมของสังคม บทลงโทษมีลักษณะสอดคล้องกันในเชิงความร้ายแรง แม้แตกต่างในรูปแบบและวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการในรูปแบบ “HT Model” เพื่ออธิบายกรอบการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบดังกล่าวอย่างเป็นระบบและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากฎหมายเชิงพุทธศาสตร์และนิติศาสตร์ต่อไป

บทนำ

การฆ่ามนุษย์เป็นปัญหาพื้นฐานที่มีนัยสำคัญอย่างยิ่งทั้งในเชิงจริยธรรม ศาสนา และกฎหมาย เนื่องจาก “ชีวิต” ได้รับการยอมรับว่าเป็นคุณค่าสูงสุดที่ทุกสังคมพึงคุ้มครอง ในบริบทของพระพุทธศาสนาเถรวาท การคุ้มครองชีวิตมิได้เป็นเพียงหลักศีลธรรมเชิงนามธรรม หากแต่ได้รับการบัญญัติไว้เป็นข้อวินัยที่มีผลผูกพันโดยตรงต่อสถานภาพและความเป็นสมาชิกแห่งคณะสงฆ์ โดยเฉพาะสิกขาบทว่าด้วยการฆ่ามนุษย์ซึ่งจัดอยู่ในอาบัติปาราชิก อันเป็นโทษสูงสุดที่ทำให้ภิกษุผู้กระทำความผิดขาดจากความเป็นภิกษุโดยทันที ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 4 วินัยปิฎก มหาวิภังค์ และฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ในทางพระวินัย การฆ่ามนุษย์หมายถึงการจงใจพรากชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะกระทำด้วยตนเอง ให้อื่นกระทำ หรือจัดหาเครื่องมือหรือวิธีการเพื่อให้เกิดการตาย องค์ประกอบสำคัญของการวินิจฉัยความผิดอยู่ที่ “เจตนา” ซึ่งเป็นหัวใจของการประเมินความรับผิด สอดคล้องกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเจตนาเป็นตัวกำหนดคุณค่าทางศีลธรรมของการกระทำ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556) ได้อธิบายไว้ว่า เจตนาเป็นแกนกลางของความดี-ชั่วและผลแห่งกรรม การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาฆ่าย่อมมีผลทางวินัยร้ายแรงถึงขั้น “หาสังวาสมิได้” อันเป็นการสิ้นสุดสถานภาพภิกษุโดยเด็ดขาด ในขณะเดียวกัน กฎหมายอาญาไทยให้ความคุ้มครองชีวิตในฐานะประโยชน์สาธารณะขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดความผิดฐานฆ่าผู้อื่นไว้ในมาตรา 288 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ (1) การกระทำ (2) โดยเจตนา (3) ต่อบุคคลอื่น และ (4) เป็นเหตุให้บุคคลนั้นถึงแก่ความตาย ทั้งนี้ หลักทั่วไปเกี่ยวกับองค์ประกอบความผิด โครงสร้างการรับผิด และแนวคิดเรื่องเจตนา ได้รับการอธิบายไว้อย่างเป็นระบบในทางนิติศาสตร์ไทย เช่น งานของ คณิต ญ นคร (2561) และ หยุด แสงอุทัย (2560) ซึ่งวางกรอบการวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกและภายในของความผิดไว้อย่างชัดเจน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แม้จะมีงานศึกษาที่วิเคราะห์เปรียบเทียบความรับผิดตามพระธรรมวินัยกับกฎหมายอาญาไทยในบางประเด็น เช่น การศึกษาว่าด้วยตัตติยปาราชิกและความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (พระครูอุทุมพร กิตติคุณ และคณะ, 2024; Kerdpon & Purisuttamo, 2022) แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการอธิบายเชิงพรรณนา หรือการเทียบเคียงในระดับบทบัญญัติ มากกว่าการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างองค์ประกอบความผิดโดยใช้กรอบทฤษฎีกฎหมายสมัยใหม่อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการจำแนกองค์ประกอบภายนอก (actus reus) และองค์ประกอบภายใน (mens rea) ตลอดจนเกณฑ์การวินิจฉัยเจตนาและผลในบริบทของพระวินัย สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารอบการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบที่มีความเป็นระบบและมีฐานทฤษฎีชัดเจน เพื่อทำความเข้าใจทั้งจุดร่วมและจุดต่างระหว่างระบบวินัยสงฆ์กับระบบกฎหมายอาญาของรัฐ อันจะนำไปสู่การอธิบายโครงสร้างการรับผิดที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความผิดฐานฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎกกับความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามกฎหมายอาญาไทย โดยใช้กรอบทฤษฎีองค์ประกอบความผิดและแนวคิดกฎหมายเปรียบเทียบเป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางวินัยที่เป็นระบบ อันจะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพุทธนิติศาสตร์และนิติศาสตร์เชิงเปรียบเทียบในบริบทสังคมไทยต่อไป

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีองค์ประกอบความผิดทางอาญา

ทฤษฎีองค์ประกอบความผิดทางอาญาอธิบายว่า การกระทำใดจะเป็นความผิดอาญาได้ ต้องประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญครบถ้วน ได้แก่ (1) การกระทำ (actus reus) (2) เจตนา (mens rea) (3) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล และ (4) ความสามารถในการรับผิดชอบของผู้กระทำ (คณิต ณ นคร, 2561; หยุต แสงอุทัย, 2560) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนหลักพื้นฐานของกฎหมายอาญาที่มุ่งประเมินทั้งพฤติการณ์ภายนอกและสภาพจิตใจภายในของผู้กระทำควบคู่กัน ในทางกฎหมายไทย หลักความรับผิดโดยเจตนาได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 59 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดว่า บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่กฎหมายจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น หลักการดังกล่าวจึงถือเป็นแกนกลางของการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาในระบบกฎหมายไทย เมื่อเปรียบเทียบกับอาบัติปาราชิกข้อ 3 ตาม พระไตรปิฎก (ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พบว่าองค์ประกอบมีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบความผิดทางอาญา กล่าวคือ ต้องมี (1) การกระทำ (2) เจตนา และ (3) ผลคือความตายของมนุษย์ อันสะท้อนโครงสร้างความรับผิดที่ให้ความสำคัญกับเจตนาและผลของการกระทำเช่นเดียวกัน แม้จะมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง แต่ผลทางบรรทัดฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ กฎหมายอาญากำหนดโทษในลักษณะการลงโทษโดยรัฐ เช่น จำคุกหรือประหารชีวิต ขณะที่พระวินัยกำหนดผลเป็นการขาดจากความเป็นภิกษุโดยเด็ดขาด (ปาราชิก) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรการทางศาสนา มิใช่การลงโทษในความหมายของกฎหมายของรัฐ

แนวคิดกฎหมายเปรียบเทียบ

แนวคิดกฎหมายเปรียบเทียบ เป็นกรอบวิธีวิทยาทางนิติศาสตร์ที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของระบบกฎหมายหรือระบบบรรทัดฐานต่าง ๆ โดยพิจารณาทั้งในเชิงโครงสร้าง หลักการพื้นฐาน แนวคิดเรื่องความรับผิด ตลอดจนวัตถุประสงค์ของบทลงโทษ การศึกษาดังนี้มีได้มุ่งเพียงการเปรียบเทียบตัวบทหรือถ้อยคำ หากแต่พยายามทำความเข้าใจรากฐานทางความคิดและบริบททางสังคมที่ก่อให้เกิดบรรทัดฐานแต่ละระบบ การศึกษานี้ นำแนวคิดกฎหมายเปรียบเทียบมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง พระธรรมวินัย กับ “กฎหมายอาญาของรัฐ” ในประเด็นความผิดเกี่ยวกับการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย โดยมุ่งพิจารณาในสามมิติหลัก ได้แก่ มิติด้านโครงสร้างองค์ประกอบความผิด มิติด้านเจตนาและหลักความรับผิด และมิติด้านวัตถุประสงค์รวมทั้งผลของการลงโทษ การวิเคราะห์ทั้งสามมิตินี้ช่วยให้เห็นทั้งจุดร่วมและจุดต่างของสองระบบบรรทัดฐานที่มีที่มาทางปรัชญาและบริบททางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

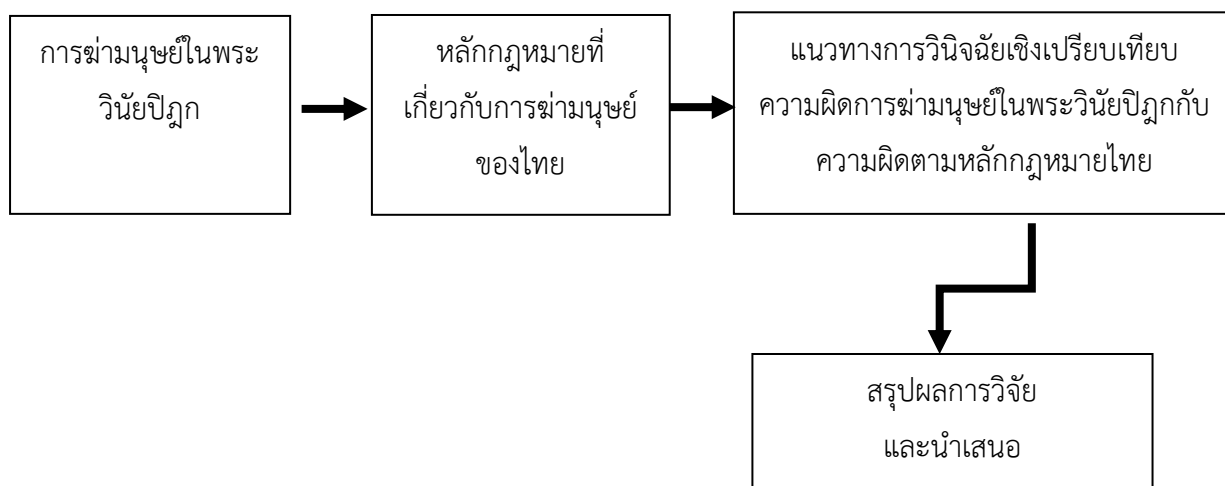
ในมิติด้านโครงสร้างองค์ประกอบความผิด ทั้งพระวินัยและกฎหมายอาญาต่างกำหนดองค์ประกอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำ ผล และความเกี่ยวข้องระหว่างการกระทำกับผล ในพระวินัย ความผิดร้ายแรงอย่างปาราชิกในกรณีการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย มีการกำหนดเงื่อนไของค์ประกอบไว้อย่างเป็นระบบ ขณะที่

กฎหมายอาญาของรัฐ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาไทย ก็วางโครงสร้างองค์ประกอบความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยแยงพิจารณาการกระทำ ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล และผลคือความตายของบุคคล อันสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นระบบของทั้งสองแนวทาง แม้จะพัฒนาในบริบทต่างกัน

ในมิติด้านเจตนาและหลักความรับผิดชอบ ทั้งสองระบบต่างยึดหลัก “เจตนา” เป็นแก่นสำคัญของความรับผิด กล่าวคือ การจะถือว่าบุคคลต้องรับผิดชอบในความผิดฐานทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ย่อมต้องปรากฏเจตนาหรือ ความจงใจในระดับหนึ่ง งานศึกษาก่อนหน้า เช่น อภิ โชค เกิด ผล และคณะ (2021) และ Chansamorn (2021) ได้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพุทธจริยศาสตร์กับระบบกฎหมายอาญาไทย โดยเฉพาะในประเด็น ปาณาติบาตกรรมและตติยปาราชิก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องเจตนาในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการ ก่อรูปหลักความรับผิดทางอาญาในสังคมไทยไม่มากนัก

ความแตกต่างที่สำคัญปรากฏเด่นชัดในมิติด้านวัตถุประสงค์และผลของการลงโทษ พระวินัยมีจุดมุ่งหมาย หลักเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ ความสงบเรียบร้อย และความน่าเลื่อมใสของคณะสงฆ์ บทลงโทษจึงมุ่งตัดผู้กระทำ ผิดออกจากสถานะความเป็นภิกษุ เพื่อคุ้มครองสถาบันสงฆ์ในภาพรวม ขณะที่กฎหมายอาญามุ่งคุ้มครอง ประโยชน์สาธารณะ ความสงบเรียบร้อยของสังคม และสิทธิในชีวิตของบุคคล บทลงโทษจึงมีลักษณะเป็นการ ลงโทษทางอาญา เช่น จำคุกหรือประหารชีวิต เพื่อทั้งการตอบแทนความผิด การยับยั้ง และการป้องกัน อาชญากรรม ด้วยเหตุนี้ การใช้แนวคิดกฎหมายเปรียบเทียบจึงช่วยเปิดพื้นที่ให้เห็นทั้งความต่อเนื่องทางแนวคิด และความแตกต่างเชิงวัตถุประสงค์ระหว่างพระธรรมวินัยกับกฎหมายอาญาของรัฐ อันสะท้อนให้เห็นถึงความ หลากหลายของระบบบรรทัดฐานที่ดำรงอยู่ควบคู่กันในสังคมไทย และช่วยให้การทำความเข้าใจหลักความรับผิด เกี่ยวกับการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายมีความลุ่มลึกยิ่งขึ้น ทั้งในมิติทางศาสนาและทางกฎหมายของรัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎก
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ของไทย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์กับความผิดตามหลักกฎหมายไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. พระวินัยปิฎกและกฎหมายอาญาไทยมีหลักการพื้นฐานร่วมกันในการคุ้มครองชีวิตมนุษย์
2. องค์ประกอบความผิดฐานฆ่ามนุษย์ในพระวินัยมีโครงสร้างเชิงหลักการที่สามารถเทียบเคียงกับองค์ประกอบความผิดทางอาญาได้
3. ความแตกต่างของบทลงโทษเกิดจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต่างกัน กล่าวคือ พระวินัยมุ่งรักษาความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศ ส่วนกฎหมายบ้านเมืองมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ค้นคว้าจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จากหนังสือเอกสารและบทความทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎก หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ของไทย และแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดการฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎกกับความผิดตามหลักกฎหมายไทยเพื่อใช้ประกอบการวิจัย โดยรวบรวมจากแหล่งต่างๆ ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย อรรถกถาแปล ปกรณ์วิเสส และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดลำดับความสำคัญ และตรวจสอบความสอดคล้องกับคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เกี่ยวกับแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดการฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎกกับความผิดตามหลักกฎหมายไทย
3. วิเคราะห์ เรียบเรียง และนำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา
4. เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์
5. ปรับปรุง แก้ไข เรียบเรียงตามคำแนะนำ และนำเสนอผลงาน

ผลการวิจัย

แนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบฐานความผิดการฆ่ามนุษย์

ฐานความผิดเชิงหลักการ ในพระวินัยปิฎก ปาราชิกสิกขาบทที่ 3 บัญญัติว่า ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาอาวุธเพื่อการนั้น ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุทันที สาละสำคัญของบทบัญญัติดังกล่าวคือการกำหนด การจงใจพรากชีวิตมนุษย์ เป็นเงื่อนไขแห่งความผิด ขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษ ซึ่งสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบความผิดได้เป็น (1) ผู้กระทำ (2) การกระทำ คือ การฆ่า และ (3) วัตถุแห่งการกระทำ คือ ผู้อื่น เมื่อเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างพบว่าทั้งสองระบบต่างให้ความสำคัญกับองค์ประกอบกระทำและเจตนาเป็นสำคัญ และต่างกำหนดกระบวนการวินิจฉัยโดยพิจารณาข้อเท็จจริง การกระทำ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล และเงื่อนไขแห่งความรับผิด จึงอาจกล่าวได้ว่ามีความสอดคล้องกันในเชิงหลักนิติวิธี แม้บริบททางศาสนาและกฎหมายจะแตกต่างกัน ฐานความผิดเชิงบทบัญญัติ ในเชิงเนื้อหา พระวินัยกำหนด “มนุษย์” เป็นวัตถุแห่งการกระทำ โดยอธิบายช่วงเวลาแห่งความเป็นชีวิตตั้งแต่ปฏิสนธิจิตปรากฏจนถึงสิ้นลมหายใจ อีกทั้งขยายความหมายของ “การฆ่า” ให้ครอบคลุมการลงมือฆ่าเอง การจัดหาอาวุธ การยุยงส่งเสริม การพรณาคูณของความตาย หรือการชักชวนให้ฆ่าตัวตาย ล้วนถือเป็นอาการแห่งการพรากชีวิต และต้องอาบัติปาราชิกทั้งสิ้น ในกฎหมายอาญา แม้มาตรา 288 จะบัญญัติอย่างกระชับ แต่สามารถขยายความผ่านหลักกฎหมายทั่วไปว่าครอบคลุมการกระทำโดยตรง การใช้บุคคลอื่นเป็นเครื่องมือ หรือการกระทำโดยอ้อม ทั้งนี้ภายใต้หลักเจตนาและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ดังนั้น ในเชิงบทบัญญัติ ทั้งสองระบบต่างมีการกำหนดขอบเขตการกระทำผิดอย่างชัดเจน เพียงแต่พระวินัยมีลักษณะอธิบายเชิงศีลธรรมและเจตนารมณ์อย่างละเอียดมากกว่า

แนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบเกณฑ์การตัดสินความผิด

เกณฑ์เชิงหลักการ กฎหมายอาญาไทยตั้งอยู่บนหลักนิติรัฐและหลักความเสมอภาค โดยคุ้มครองชีวิตมนุษย์เป็นประโยชน์สาธารณะขั้นสูง ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นจึงมีอัตราโทษร้ายแรงที่สุด ทั้งนี้ งานวิจัยยังเสนอแนวคิดเชิงนโยบายว่า อาจพิจารณากำหนดเหตุเพิ่มโทษในกรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ เช่น ผู้พิพากษา ครู พระสงฆ์ หรือบุคลากรทางการศึกษา โดยศึกษากฎหมายต่างประเทศเป็นแนวทาง ฝ่ายพระวินัย เกณฑ์การตัดสินตั้งอยู่บนหลักเจตนา (เจตนาหรือจงใจ) เป็นแกนกลาง หากปรากฏเจตนาพรากชีวิตมนุษย์ครบองค์ประกอบ ย่อมต้องอาบัติปาราชิกทันทีโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพอื่นใด เกณฑ์เชิงบทบัญญัติ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติองค์ประกอบความผิดไว้ครบถ้วน ได้แก่ ผู้กระทำ (ภิกษุ) วัตถุแห่งการกระทำ (มนุษย์) และการกระทำ (การจงใจพรากชีวิตหรือส่งเสริมให้พรากชีวิต) เมื่อองค์ประกอบครบถ้วนย่อมต้องอาบัติปาราชิก ในระบบกฎหมายไทย เมื่อองค์ประกอบตามมาตรา 288 ครบถ้วน ผู้กระทำต้องรับโทษทางอาญา และในกรณีผู้กระทำ

เป็นพระภิกษุ เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือกักขัง ต้องมีการสละสมณเพศก่อนเข้าสู่กระบวนการบังคับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง

แนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบบทลงโทษ

บทลงโทษเชิงหลักการ อาบัติปาราชิกเป็นครุกาบัติที่ร้ายแรงที่สุด ส่งผลให้ผู้กระทำขาดจากความเป็นภิกษุโดยทันทีและตลอดชีวิต ไม่อาจอุปสมบทใหม่ได้ เปรียบเสมือน ตาลยอดด้วน อันเป็นสัญลักษณ์ของความสิ้นสุดสถานภาพโดยเด็ดขาด ในกฎหมายอาญา โทษสำหรับการฆ่าผู้อื่น ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกระยะยาว ซึ่งสะท้อนหลักการตอบแทนความผิดและการป้องปรามสังคม แม้รูปแบบโทษต่างกัน แต่ทั้งสองระบบต่างกำหนดโทษสูงสุดต่อการพรากชีวิตมนุษย์ อันสะท้อนความสำคัญสูงสุดของคุณค่าชีวิต บทลงโทษเชิงบทบัญญัติ ในทางปฏิบัติ หากภิกษุกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย ย่อมต้องอาบัติปาราชิกและพ้นจากสมณเพศ อีกทั้งยังต้องรับโทษทางอาญาตามกฎหมายบ้านเมืองด้วย กรณีถูกคุมขังต้องดำเนินการสละสมณเพศก่อนเข้าสู่เรือนจำ และรายงานให้ศาลทราบตามขั้นตอนกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าความรับผิดในสองระบบอาจเกิดควบคู่กัน โดยมีลักษณะแตกต่างกันในเชิงสถานภาพและผลทางกฎหมาย

แนวทางการแก้ไขและการพัฒนาหลังการกระทำความผิด

การแก้ไขเชิงหลักการตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อการยับยั้ง ทั้งสองระบบต่างมีลักษณะของการลงโทษเพื่อป้องปราม (deterrence) กล่าวคือ กำหนดโทษรุนแรง ชัดเจน และบังคับใช้โดยเสมอภาค พระพุทธองค์ทรงตำหนิการกระทำที่ไม่สมควรอย่างเปิดเผยในท่ามกลางสงฆ์ และทรงบัญญัติอาบัติร้ายแรงเพื่อยับยั้งการกระทำซ้ำ กฎหมายอาญาไทยก็มีลักษณะเดียวกัน โดยกำหนดโทษสูงสุดเพื่อยับยั้งมิให้บุคคลทั่วไปกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น การแก้ไขเชิงพัฒนาคุณภาพชีวิตหลังพ้นโทษ แม้อาบัติปาราชิกเป็นอาบัติที่ไม่อาจแก้คืนสถานภาพภิกษุได้ แต่ในมิติทางพุทธปรัชญา บุคคลยังสามารถพัฒนาตนในเพศฆราวาสได้ เมื่อสละสมณเพศและรับโทษทางกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังคงสามารถรักษาศีลและปฏิบัติธรรมเพื่อความก้าวหน้าทางจิตวิญญาณได้ ในทำนองเดียวกัน กฎหมายอาญาสมัยใหม่ก็ยอมรับแนวคิดการฟื้นฟูผู้กระทำผิด (rehabilitation) ภายหลังพ้นโทษ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม

โดยสรุป พระวินัยปิฎกและกฎหมายอาญาไทยมีความสอดคล้องกันในหลักการคุ้มครองชีวิตมนุษย์และโครงสร้างองค์ประกอบความผิดฐานฆ่ามนุษย์อย่างมีนัยสำคัญ ความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในระดับบทลงโทษและผลทางสถานภาพ สะท้อนวัตถุประสงค์ของระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน มิใช่ความแตกต่างในคุณค่าของชีวิตมนุษย์แต่อย่างใด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาการฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎก (2) เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ของไทย และ (3) เพื่อนำเสนอแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์ตามพระธรรมวินัยกับกฎหมายไทย ผลการศึกษาสามารถอภิปรายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ดังนี้

การฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎก

จากการศึกษาพบว่า การฆ่ามนุษย์ในพระวินัยปิฎกถูกจัดเป็นอาบัติปาราชิก อันเป็นอาบัติหนักสูงสุด ส่งผลให้ภิกษุต้องขาดจากความเป็นภิกษุโดยถาวร ไม่อาจอุปสมบทใหม่ได้ หลักฐานปรากฏใน พระไตรปิฎก เล่มที่ 4 วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ซึ่งกำหนดองค์ประกอบแห่งความผิดไว้ชัดเจน ได้แก่ (1) มีมนุษย์เป็นผู้ถูกระทำ (2) มีเจตนาฆ่า (3) มีความพยายามหรือการกระทำเพื่อให้ถึงแก่ความตาย และ (4) ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย องค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนหลักการพิจารณาความผิดที่ให้ความสำคัญกับ “เจตนา” และ “ผลแห่งการกระทำ” เป็นสำคัญ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการอธิบายของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2556) ที่ชี้ให้เห็นว่า พระวินัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อธำรงความบริสุทธิ์ของสังฆะและรักษามาตรฐานทางศีลธรรมขั้นสูงสุดของเพศบรรพชิต ดังนั้น การละเมิดต่อชีวิตมนุษย์จึงเป็นการทำลายทั้งหลักเมตตาธรรมและโครงสร้างศีลวินัยโดยตรง อันนำไปสู่บทลงโทษที่เด็ดขาดและไม่อาจผ่อนปรนได้

หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ของไทย

ในส่วนของกฎหมายไทย การฆ่าผู้อื่นเป็นความผิดร้ายแรงตาม ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดโทษตั้งแต่จำคุกระยะยาว จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และเหตุประกอบอื่น การกำหนดความผิดดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการคุ้มครองสิทธิในชีวิตซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในรัฐสมัยใหม่ การวิเคราะห์องค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาไทยพบว่า ต้องประกอบด้วย การกระทำ (actus reus) และเจตนา (mens rea) เป็นหลักการพื้นฐาน ดังที่ คณิต ณ นคร (2561) อธิบายว่า ความรับผิดชอบทางอาญาจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการกระทำความผิดประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติ และผู้กระทำมีเจตนาหรือสภาพจิตที่กฎหมายกำหนด หลักการดังกล่าวแสดงถึงโครงสร้างเชิงเหตุผลของกฎหมายอาญาที่มุ่งรักษาความยุติธรรมและหลักนิติรัฐ (rule of law)

การวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์

เมื่อเปรียบเทียบพระธรรมวินัยกับกฎหมายอาญาไทย พบว่าทั้งสองระบบแม้มีบริบทและฐานคิดต่างกัน กล่าวคือ พระวินัยตั้งอยู่บนหลักศีลธรรมและการธำรงความบริสุทธิ์ของหมู่สงฆ์ ส่วนกฎหมายอาญาตั้งอยู่บนหลัก

นิติรัฐและการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในสังคม แต่ทั้งสองระบบต่างยืนยันคุณค่าของชีวิตมนุษย์ในฐานะคุณค่าสูงสุด และต่างใช้โครงสร้างองค์ประกอบความผิดที่เน้น “การกระทำ” และ “เจตนา” เป็นแก่นสำคัญ ความแตกต่างเชิงโครงสร้างปรากฏชัดในลักษณะของบทลงโทษ พระวินัยใช้มาตรการทางสถานภาพ (status sanction) คือการขาดจากความเป็นภิกษุโดยเด็ดขาด ขณะที่กฎหมายอาญาใช้มาตรการลงโทษเชิงเสรีภาพหรือชีวิตของผู้กระทำ ความแตกต่างนี้สะท้อนวัตถุประสงค์ของแต่ละระบบ กล่าวคือ พระวินัยมุ่งรักษาความบริสุทธิ์ทางศาสนา ส่วนกฎหมายอาญามุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมโดยรวม

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้พระธรรมวินัยและกฎหมายอาญาไทยจะมีรากฐานทางปรัชญาและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน แต่ต่างให้ความสำคัญสูงสุดต่อชีวิตมนุษย์ และต่างกำหนดโครงสร้างความรับผิดโดยอาศัยองค์ประกอบกระทำและเจตนาเป็นหัวใจสำคัญ อันสะท้อนความสอดคล้องเชิงหลักการในระดับโครงสร้าง แม้แตกต่างกันในระดับเป้าหมายและกลไกการบังคับใช้ก็ตาม

สรุป

ผลการวิจัยพบว่า พระวินัยปิฎกกำหนดให้อาบัติปาราชิกข้อ 3 ซึ่งเกี่ยวกับการจงใจพรากชีวิตมนุษย์หรือการแสวงหาวิธีการเพื่อให้นมนุษย์ถึงแก่ความตาย เป็นความผิดร้ายแรงสูงสุดในระบบวินัยสงฆ์ โดยมีองค์ประกอบความผิดที่ชัดเจนและกำหนดเงื่อนไขการพิจารณาความรับผิด รวมถึงข้อยกเว้น 7 ประการ อาทิ ภาวะวิกลจริต อันสะท้อนหลักการสำคัญเรื่องเจตนาและความสามารถในการรับผิด ขณะที่กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติให้การฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาเป็นความผิด ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และมาตรา 289 กำหนดเหตุฉกรรจ์ที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต นอกจากนี้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 44 บัญญัติโทษสำหรับผู้ต้องอาบัติปาราชิกแล้วกลับเข้าบรรพชาอุปสมบทโดยปกปิดข้อเท็จจริง ซึ่งแสดงถึงการประสานกลไกระหว่างกฎหมายของรัฐกับระบบวินัยสงฆ์ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบชี้ให้เห็นว่า แม้พระวินัยปิฎกและกฎหมายไทยจะตั้งอยู่บนฐานคิดทางปรัชญากฎหมายที่แตกต่างกัน แต่ต่างมีจุดร่วมสำคัญในการคุ้มครองคุณค่าชีวิตมนุษย์เป็นหลัก พระวินัยเน้นการธำรงรักษาความบริสุทธิ์แห่งสมณเพศและความศรัทธาของสาธุชน ขณะที่กฎหมายบ้านเมืองมุ่งคุ้มครองความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมของสังคมโดยรวม ระดับความร้ายแรงของบทลงโทษในทั้งสองระบบมีลักษณะสอดคล้องกันในเชิงคุณค่า แม้แตกต่างกันในรูปแบบของมาตรการและผลทางกฎหมาย องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ “HT Model” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยและอธิบายความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างมิติพระวินัยกับมิติกฎหมายอาญาของรัฐอย่างเป็นระบบ โมเดลดังกล่าวมีคุณูปการเชิงทฤษฎีต่อการพัฒนากฎหมายเชิงพุทธศาสตร์และนิติศาสตร์เชิงเปรียบเทียบ ตลอดจนสามารถใช้เป็นฐานสำหรับการวิจัยและการอภิปรายเชิงนโยบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับกฎหมายของรัฐในบริบทสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรรมการมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรนำแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์กับความผิดตามหลักกฎหมายไทยมาประยุกต์ใช้กับพระสงฆ์เพื่อให้พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์กับความผิดตามหลักกฎหมายไทยอย่างลึกซึ้ง
2. ควรมีหน่วยงานคอยดูแล และให้ความรู้เรื่องแนวทางการวินิจฉัยเชิงเปรียบเทียบความผิดในการฆ่ามนุษย์กับความผิดตามหลักกฎหมายไทยเพื่อความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยเชิงนโยบายเพื่อบูรณาการการลงโทษการฆ่ามนุษย์ตามพระวินัยปิฎกกับกฎหมายอาญาไทยในการจัดการปัญหาความผิดทางอาญาของพระสงฆ์ในประเทศไทย
2. การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบการฆ่ามนุษย์ด้านจิตวิทยาและการปรับตัวทางสังคมของอดีตพระภิกษุที่ต้องโทษอาบัติปาราชิกกับผู้กระทำผิดอาญาหลังจากได้รับการลงโทษ
3. การพัฒนาแนวทางเชิงบูรณาการเพื่อฟื้นฟูและคืนคนดีสู่สังคมไทยหลังจากพ้นโทษการฆ่ามนุษย์ตามพระวินัยและกฎหมาย: ศึกษากรณีความผิดร้ายแรงทางพระวินัยและอาญา

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ณ นคร. (2561). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 6). วิญญูชน.
- ธวัชชัย สิงห์คำ. (2558). ศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 6(1).
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2566). วิญญูชน.
- พระครูอุทุมพร กิตติคุณ (เลื่อน ภูมิโร), โกเมศ ขวัญเมือง, และพระสิทธินิติธาดา (ชลัชโชติหัตโต). (2567). การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุกรณีตียปาราชิกตามหลักพุทธศาสนาเถรวาท และความรับผิดชอบของบุคคลในความผิดต่อชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 418–426.
- พระไตรปิฎก เล่มที่ 4 วินัยปิฎก มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระวินัยปิฎก เล่ม 1–2* (มหาวิทยาลัย ภาค 1–2). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. สำนักพิมพ์ผลิธัมม.

- พระมหาสำราญ ฐานุตตโม และสมบัติ อรรถพิมล. (2567). การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบของพระภิกษุ
วิกลจริตที่กระทำความผิดตามพระธรรมวินัย และความรับผิดชอบของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 65. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(4), 237–251.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (2505). สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่ม 4 พระ
วินัยปิฎก มหาวรรค)*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย*. สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หยุด แสงอุทัย. (2560). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 21). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิ โชค เกิดผล, สิริ พร ครองชีพ, และกฤตสุชิน พลเสน. (2564). นิติปรัชญาในระบบกฎหมายอาญาไทยกับ
พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกรรม. *ศึกษาศาสตร์ มจร*, 9(1), 224–231.